

AnletsBladet

NR 3

SEPTEMBER 2019

Ordföranden har ordet

I mina ögon och öron är sommar både ett härligt ord och en härlig tid. Man börjar så smått komma in i de vanliga rutinerna men kan ändå fortfarande njuta av sommarvarma dagar. Under det som jag tror var sommarens varmaste dagar ägnade jag mig åt en välbehövlig utrensning och sortering av alla papper som man sparar på sig. Ut med alla pärmar på balkongen och där satt jag och rensade. Gjorde som de förståndiga säger – satt stilla och lugnt men fick ändå en hel del utträttat.

Med nystad arbetsplats är det lättare att ta tag i höstens planering. Vi har några (förhoppningsvis) spännande och trevliga medlemsmöten att se fram emot. Cirklar ska börja snurra igen och forskarrummet slår upp sina dörrar. Öppet Hus kommer det också att bli och även i år är vår förening representerad på Släktforskarförbundets årsstämma med tillhörande mäsas i Borås. Torpforskningen drar också igång och om du tycker att det verkar intressant så vet jag att du är välkommen att titta in till dem. De håller till i Broängsgården på tisdag förmiddagar.

Väl mött till en härlig höst

Carin

Studiebesök på Tumba bruksmuseum

Onsdagen den 22 maj bjöd på rikligt med solsken när 25 av våra medlemmar besökte museet. Rikard Kjellgren som är förste antikvarie var vår guide.

Museets samlingar rymdes tidigare i huset Kölnan, men nu disponerar man fyra hus på området. I Kölnan bodde och undervisade moster Carolina bruksbarnen från 1837.

Pappersbruket grundlades 1755 och man anlät holländska pappersmakare för tillverkningen. Sedan dess har man tryckt sedelpapper här. De sista sedlarna trycktes 2016 i samband med vårt sedelbyte. Man tryckte då upp en stor mängd sedlar som nu finns i lager.

Sedelpappret gjordes för hand på linnelump ända fram till 1850-talet och därefter av bomull. Vår guide visade

hur man gjorde papper. Man kan få prova själv mot en kostnad.

Inte förrän 1937 fick bruket en pappersmaskin.

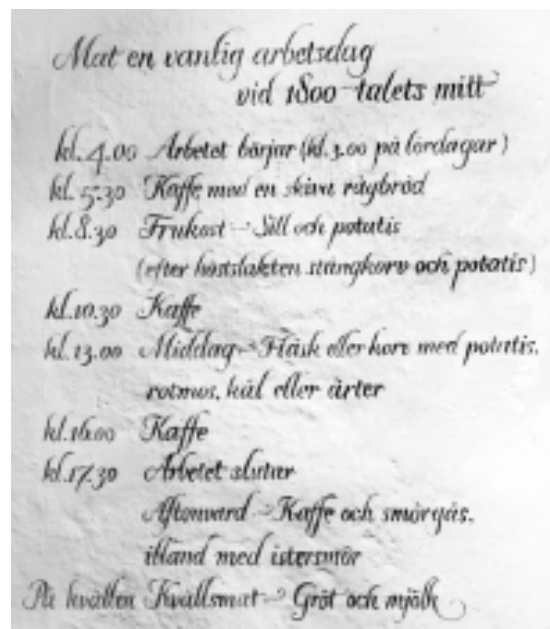
Bruket hade både kvinnliga och manliga anställda, både vuxna och barn. De flesta kvinnorna sorterade linnelump, men en kvinna, Ulrika Leczinsky, var bokhållerska. Arbetarna startade redan kl. 4 på morgonen och slutade kl. 17.30.

De arbetade mot kost och logi. Ev. övertid fick de ut i kontanter. Kosten bestod av sill, korv, fläsk, potatis, gröt, bröd, kål och ärtor.

Det var två riktigt intressanta timmar när vi fick höra och se vad som skett på Tumba bruk.

Gör gärna ett eget besök på bruksmuseet och se gamla sedlar och mynt som funnits i Sverige. Ett café och en butik finns också. Öppetider i sept – apr lördagar och söndagar kl. 11 – 19. I maj- aug. även tisd.-sönd. samma tid.

Text: Anita Karlsson

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesvägen 53, 145 60 Norsborg. tel. 08-531 779 11
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 08-778 02 51

Hemsida: www.botvid.org

Våra arrangemang sker i samarbete med

Hemsida: www.sv.se/sv/

FöreningsInfo

Medlemsmötet 25 april

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 530 33310,
mobiltfn. 070-331 0916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 608 2396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Carin Johansson, 778 0251
V.ordf. Mats Johansson, 608 2396
Sekr. Anita Karlsson, 530 33310
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 2351
Ledamot: Charlotta Eskilson, 778 9814
Ledamot: Monica Andersson, 531 77911
Suppl. Arne Mattsson, 530 37116
Suppl. Barbro Ericsson, 070-574 2681

AnletsBladet

Ansv. utg. Carin Johansson, 778 0251
E-post: carin@medicalservice.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 37116
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 531 77911
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2019: 220:-
Familjemedlem: 70:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 2351
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Höstens styrelsemöten kommer att hållas onsdagarna den 25/9, 23/10 och 20/11.

Medlemsträffar

Höstens medlemsträffar blir den 19/9, 17/10 och 13/11.

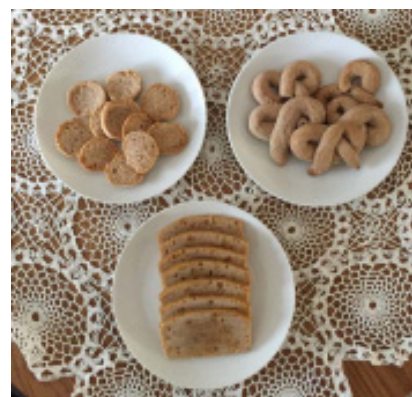
Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vassa pennan och skrivtidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Karin Borgkvist Ljung berättade om recept i Riksarkivets samlingar. Innan mötet hade vi fått oss tillsänt kakerecept från Esplunda säteri, hem för familjen Mörner, och en stor, välmående gård. Carin och Inger hade bakat skorpor, kringlor och pepparkaka enligt de gamla recepten. Det var gott "doppa" till kaffet.

Om du vill baka själv finns recepten på vår hemsida www.botvid.org

De recept som Karin presenterade var alla från högreståndsmiljö; sköldpaddssoppa, hemgjort lingonvin, kakor av olika slag.

Vi fick veta hur man gjorde gräddglass förr men också ölsupa. Den bestod av kall mjölk och svagdricka.

Karin berättade om Kajsa Warg och hennes "Hjälpreda i hushållet för unga fruntimmer". Boken gavs ut på 4 språk; svenska, finska, tyska och estniska. Och det korrekta citatet av Kajsa Warg är: "Man tager om man så hafwa kan".

Vi fick höra om Prinsessornas kokbok. Prinsessorna var Margareta, Märta och

Astrid. Den första upplagan var lite "rå" enligt Karin, bl a stod hur man skulle flå en levande ål. Senare upplagor är snällare.

Vi fick höra om "Mjölkdroppen" som bildades av läkaren Blumenthal i Stockholm för att fattiga barn skulle få dricka mjölk. Hos Mjölkdroppen var den gratis. Socker var i gamla tider en lyxvara och ett medeltida dokument berättar om bytshandel med honung mot t ex pälsverk. Recept är inte bara matrecept. Vi fick också höra om recept/kurer mot olika sjukdomar.

Rödsot (dysenteri): lika delar vinätika och linolja. Drickes.

Frossa: ägg och rödvin

Gulsot: mjölk och en näve färgödsel kokas. Drickes av den sjuke. Man bör helst inte tala om vad medicinen består av.

Skörbjugg: bl a svavelblom, renad vinsten, laktrits. Blandas till en "prilla" att ha under läppen.

Kolera: Klipp ut ett sämskskinn (ungefär i hjärtform), blanda varm grankåda eller tallkåda och stryk på sämskskinnet och lägg detta på magen. Till det en droppe kamomillolja på en sockerbit.

Har du problem med råttor? Testa då detta: Växten hundtunga, Cynoglossum officinale, plockas tidigt på sommaren då dess doft är som starkast. Strö sedan ut växtdelarna där råttorna brukar gå. Vips är de borta!

Det var mycket vi fick oss till livs. En lyckad kväll. □

Text: Monica Andersson

Foto: Carin Johansson

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under hösten 2019 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

11 sept (18-21)	18 sept (13-17)
25 sept (13-17)	2 okt (13-17)
9 okt (18-21)	16 okt (13-17)
23 okt (13-17)	30 okt (13-17)
6 nov (18-21)	20 nov (13-17)
27 nov (13-17)	4 dec (18-21)
11 dec (13-17)	

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för AnletsBladet nr. 2/2019 har föreningen fått 6 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Gunnar Wallin	Huddinge
Birgitta Teng	Huddinge
Tom Boklund	Huddinge
Agneta Boklund	Huddinge
Cecilia Carlsson	Rönninge
Bertil Larsson	Segeltorp

Rapport från släktforskardagarna i Borås

Släktforskardagarna avhölls i år i Borås och inleddes på fredagen med informationskonferens och Sveriges Släktforskarförbunds riksstämma. Elisabeth Engberg var första talare och berättade om SwedPop som hon projektleder. Projektet som finansieras av Vetenskapsrådet ska bli en nationell forskningsresurs och göra det möjligt att ta fram samordnade befolkningsdata ur fem olika databaser: Demografiska databasen (Umeå universitet), Skånes ekonomiska och demografiska databas (Lunds universitet), SweCens-databasen (folkräkningarna, Riksarkivet), Rotemansarkivet (Stockholms Stadsarkiv) samt Göteborgs Befolkningspanel (avdelningen för ekonomisk historia, Handelshögskolan, GU). Dessa databaser täcker en stor del av Sveriges befolkning 1700-1950 och kan belysa demografiska och sociala förändringar i ett mycket långt tidsperspektiv. Vilken är då nyttan för släktforskare? 1940 års folkräkning blir tillgänglig och fler församlingar i demografiska databasen och kanske inte minst nya insikter i våra anors livsvillkor. Elisabeth Engberg avslutade med att konstatera att släktforskare ger värdefulla bidrag till akademisk forskning på olika sätt.

Därpå anträdde Niclas Hertzman från Arkiv Digital talarstolen. Bortsett från de register och nya volymer som AD utökats med var den stora nyheten möjligheten att kunna lägga in sitt släktträd. Det kommer gå att lägga upp sitt eget släktträd från början men också att importera en Gedcom-fil. Inkopiering av källa, länkning till kyrkböckerna i AD och direktsökning från en person i AD:s register är några av funktionerna. Utskrif-

terna är än så länge få men kommer att bli fler framöver. Än så länge finns denna funktion bara som Beta-/utvärderingsversion men det går att anmäla sig till kundtjänsten om man vill vara med och testa. Senare under hösten kommer troligen släktträdet att finnas tillgängligt för alla ADs abonnenter.

Efter att ha suttit i Caroli kyrkbänkar i två timmar och lyssnat på dessa intressanta presentationer smakade det sedan bra med kaffe och kanelbulle innan riksstämman tog vid.

Stämman avlöpte lugnt och mestadels friktionsfritt. Några motioner föranledde lite mer diskussion, skillnaden mellan lobbyarbete och påverkansarbete, utbytet av riktiga namn till användarnamn i Anbytarforum och möjligheten att använda digitala möten för att spara pengar. Efter denna inledning för släktforskarföreningarna väntade sedan mässan med utställare och föreläsningar i dagarna två.

Läs mer: 1 Projektet SwedPop <http://swedpop.se/> och <https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/forskningsinfrastruktur/lista-over-forskningsinfrastruktur/forskningsinfrastruktur/2018-09-21-swedpop-swedish-population-databases-for-research.html>

2 Demografiska databasen <https://www.umu.se/enheten-for-demografi-och-aldrandeforskning/databaser-sokverktyg/>

Text: Charlotta Eskilson

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba. Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

To 19/9 kl. 19.00 Medlemsträff

Valloner - Var i landet hamnade de? Vilka yrken utövade de? Vilket språk talade de och hur var de klädda?

Lars Hansén från Sällskapet Vallonättlingar berättar.

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

To 17/10 kl. 19.00 Medlemsträff

Lust och lek i svenskt 1600-tal.

Hur roade sig människor i bondesamhällets Sverige under 1600-talet? Vad tyckte folk var roligt och vem stod för underhållningen? Vi möter lekande ungdomar som festade på dansstugor, marknader, förlovnings-, bröllops-, dop- och begravningskalas.

Fil dr i historia Annika Sandén, vid Stockholms Universitet föreläser.

Kaffe serveras från kl 18.30.

Entré 20:-. Icke medlemmar 40:-.

On 13/11 kl. 17.00 Studiebesök

Vi gör ett studiebesök på **Postmuseum**.

Adress: Lilla Nygatan 6. Du hittar hit genom att ta tunnelbanan till Gamla Stan och ta uppgången med samma namn. Gå till vänster och sväng strax till höger på Kåkbrinken. Ni har nu Postmuseum på er vänstra sida.

Samling kl. 16.45. Anmälan senast den 6 november till: inger@feldhofer.se

Lö 23/11 kl. 10-15 Öppet hus

För femte året i rad hålls hela Broängsgården öppen för olika släktforskaraktiviteter.

Program presenteras i nästa nummer av AnletsBladet.

Kamratcirklar

Under hösten 2019 har vi möjlighet att starta cirklar i följande ämnen:

Paleografi	att läsa gammal text
Min Släkt	genomgång av registreringsprogrammet
DNA	nybörjarcirkel – för dig som nyligen topsat dig och fått ditt resultat från FamilyTreeDNA
Y-DNA	lär dig tolka ditt resultat från ett Y-DNA-test
mtDNA	lär dig tolka ditt resultat från ett mtDNA-test
Soldatforskning	hur man kan hitta sina soldater i släkten
Fotoredigering	lär dig redigera gamla foton så att de kan visas i ditt registreringsprogram
Skriva en släktbok	tips och trix
Digitala forskarsalen	en genomgång av detta hjälpmedel samt NAD
Disgen	genomgång av registreringsprogrammet

Om du blir intresserad av någon/några cirklar anmäl dig då till cirkel@botvid.org

Vi startar en cirkel när det finns tillräckligt många anmälningar till den.

Cirkelledaren hör av sig till dig med datum och tider.

DNA-café

I höst kommer vi öppna DNA-caféet vid några tillfällen. Du är välkommen att diskutera dina fynd och eventuella problem med oss.

Vi diskuterar och fikar.

Datum: 9 okt. 6 nov. och 4 dec.

Tid: 13-16

Kostnad: 50:-/gång

Cafévårdar:

Carin Johansson och Inger Feldhofer

Mickelsmäss

Vid mickelsmässmarknaden köpte de unga män ofta "begävning" åt sin fästmö och den kallas därför ibland "brudmarknad".

Källa: bild "Årets fester" av Albert Eskeröd.

Mikaelidagen är en kyrklig högtid till ärkeängeln Mikaelis ära. I bondesamhället var det en av de viktigaste högtiderna, åtminstone fram till 1800-talet. Den hade betydelse som markering av skiftet mellan sommarhalvår och vinterhalvår, vilket styrde arbetet. Skörden skulle nu vara bärgad, djuren tas hem från fäbodarna.

Vinterhalvårets första dag

På Mikaeli, Mikaeldagen, började höstens "räpp", en benämning som kan översättas med ett kvartal. Dagen räknades som vinterhalvårets första dag och tillägnades ärkeängeln S:t Mikael som på medeltida kyrkmålningar ofta framställs som drakdödare och själavägare med sina attribut svärdet och vågen. Med svärdet stred han i det godas tjänst mot Djävulen och ondskan. Med vågen för han själarna till Gud efter döden eller väger dem på sin våg vid domedagen. På runstavar – kalenderstavar – symboliseras ofta Mikaelidagen med en våg.

I bondesamhället tillmättes dagen stor betydelse och mickelsmäss var en av

de viktigare högtiderna på året. Det var då man åter fick tända ljus om kvällarna. Det var också den dag då boskapen togs hem från fäbodarna och skörden skulle vara avklarad. Nu inföll årets enda möjlighet för tjänstefolk att flytta och byta anställning. Dagen är också känd som höstens stora marknadsdag. I norra Sverige, där fäbodväsendet präglade årets växlingar, innebar Mikaelidagen fest. Det omvitnas att när korna togs hem, pryddes de med blommor, färggranna tofsar och vallpigorna blåste vallåtar i hornen.

För att inte väcka de övernaturliga väsendena, till exempel maran, måste djuren föras in i ladan under tystnad. Om maran märkte att djuren kom in i lagården, fanns det risk att hon red djuren så att de blev sjuka och dog. Människor föreställde sig att maran var ett väsen som kunde rida både djur och människor om natten och göra dem sjuka. Härav kommer uttrycket "mar-dröm". Även skogsrädet ansågs hotfullt mot djuren.

Vid mickelsmäss skulle skörden vara

bärgad. Dagen ansågs också vara bra för att ta väderspådomar och den kommande vintern kunde förutsägas: Om vinden blåser från ett visst väderstreck, kommer vinden också under vintern blåsa i samma riktning. Vädrets karaktär denna dag förutsägs även fodertillgången: Blåser den bort, blir det foderbrist. Om man vill förutsäga fodertillgången kan man lägga en halmviska utomhus.

Populär dag för dans och fest

Helgen gick även under benämningen "ungdomshelg" i norra Sverige, eftersom ungdomarna då sammanstrålade i kyrkbyar och i kyrkstäder efter att ha varit åtskilda större delen av sommaren på fäbodarna eller på arbetsresor. Det var en populär dag för dans och fest.

År 1819 ändrades bestämmelserna så att flyttdagen försköts till den 24 oktober i stället och helgens betydelse minskade. Anledningen till förskjutningen var att vid övergången till den gregorianska kalendern 1753 förlorades elva dagar vilket gjorde att Mikaeli inföll elva dagar tidigare. Följden blev att skördearbetena inte hann avslutas till mickelsmäss. Idag har mickelsmässodagen helt förlorat sin religiösa betydelse, men revitaliseras som marknadsdag. Som sådan tycks den vara populär.

Källa: *Ur Årets dagar*, Nordiska Museet.

Ur Bondepraktikan

Vill du veta hur det skall gå till,
Så märk grannelig denna lärdom snill,
Tag ett äpple S:t Michaelis dag,
Av vilket du bliver förfaren i din sak;
Är det etterkoppor, betyder ett ont år,
Haver det flugor, ett medelmåttigt du får,
Är däruti maskar det betyder gott,
Är det intet, kommer helsot.
Äre äpplena många och tidigt komma,
Då se vad vintern vill göra skada eller
fromma.

Med mycken snö något för Jul,
Därefter må då väl köpa i skjul.
Äre äpplena invärtes sköna,
Då vill det oss en god sommar röna,
Skönt korn skall växa tid,
Som skall borttaga hungerns kvid.
Äre de invärtes våta och fuktig,
En våt sommar betyder det visserlig,
Äre de magre, då bliver sommaren het,
Här haver du av äpplena ett gott besked.

